

Louis Pasteur.

(Spisal dr. Fr. L.)

Louisa Pasteurja smemo imenovati dobrotnika človeštva v pravem pomenu. Mislim, da je večini izmed naših bralcev znano njegovo ime. Znano je pa najbolj zato, ker je Pasteur zdravil take nesrečneže, katere so oklali stekli psi. Do najnovejšega časa ni bilo znano no-

Louis Pasteur.

beno zdravilo zoper pasjo 'steklino. Kar so svetovali in svetujejo semtertje, to ni nikakor zanesljivo. Šele Pasteur je uspešno zdravil tudi steklino in s tem si je pridobil slavo po vsem

„DOM in SVET“ 1895, št. 24.

svetu. Torej je prav, da se ga spominjamo ob njegovi smrti.

Louis Pasteur se je rodil dné 27. grudna leta 1822. v Dôleu, v jurskem departementu na

Francoskem. Po dovršenih šolah je bil povzdignjen za doktorja l. 1847. Takoj nato je postal namestni, potem pravi profesor kemije v Strasburgu, pozneje v Lilleu. L. 1857. je prišel kot ravnatelj na „Normalno šolo“ v Parizu, od koder je za nekaj let prestopil na šolo lepih umetnostij, l. 1867. pa je dobil stolico kemije na Sorbonnei, pariškem vseučilišču. Tu je bil na pravem mestu, in odslej je rastla njegova slava. L. 1882. so ga izvolili v „akademijo“, kar je najvišja odlika za francoskega učenjaka, a l. 1892., ob sedemdesetletnici njegovega rojstva, došla mu je še višja odlika: izročili so mu veliko zlato kolajno, napravljeno z doneski mednarodne zbirke. Umril je dne 29. kimovca t. l. Kakor je vedno živel kot dober katoličan, tako je tudi umrl kot zvest sin svoje cerkve. Pokopali so ga z velikim cerkvenim sijajem, čeprav so ga hoteli veljaki prenesti v Panthéon. Sožalje se je izražalo iz vseh krajev in iz vseh dežel.

Pasteur je bil učenjak prve vrste, čegar veleum je vedo obogatil z mnogimi pridobitvami. Najprej se je bavil z raznimi kemijskimi pojavi pri vretju in kisanju. Spoznal je, da je n. pr. vretje vina odvisno od raznih jako malih živih bitij; jednako je v kvasu ali, kjer organske snovi gnijejo in razpadajo. Po raznih preiskavah je sestavil celoten nauk o kvašenju in ovrigel Liebigov nauk o vretju in gnitju. Ovrigel je takratno misel nekaterih učenjakov, da nastajajo male rastlinice in živalce same po sebi (*generatio aequivoca*), ter je dokazal, da pridejo po zraku v razne snovi. To mu je kazalo pot, da je preiskoval natančneje ona najmanjša bitja, ki delujejo pri kisanju ali gnitju, in tako jih je zasledil tudi v raznih boleznih, zlasti v pasji steklini. V nekaterih boleznih se pokažejo v krvi ali v kakem delu telesa taka neizrekljivo majhna živa bitja v velikem številu, množé se jako hitro in naposled usmrté človeka. Taka mala bitja imenujejo mikrobe. Preiskave Pasteurjeve so pokazale, da se mikrobe dadó prenesti iz telesa v drugo telo, da se dadó rediti itd. Prav to ga je napotilo, da je našel pomoček zoper steklino. Jel je namreč take mikrobe cepiti v telo, s tem se jih je telo polagoma privadilo in tako zavarovalo proti bolezni. Poskusi

so se obnesli tako dobro, da je francoska država napravila velik ‚laboratorium‘ za taka preiskovanja in pa velik zavod za zdravljenje stekline. In v ta zavod pošiljajo ljudi s celega sveta.

Kar je Pasteur našel v vretju in gnitju organskih snovij. to so hitro porabili izdelovalci pijač, kakor žganja, vina, pive s prav dobrim uspehom. Vino ali pivo z ogrevanjem narediti stanovitneje, pravi se: pasteurizovati. Pijača dobi namreč več moči, da se ubrani kisanja. Sploh je pokazal vedi in tudi delu novo pot in s tem si je pridobil pravih zaslug za vse človeštvo.

Pasteur je svoje iznajdbe objavljaj največ v poročilih (*comptes rendus*) francoske akademije in v francoskih analih kemije in fizike. Poleg tega je objavil še posebej spise, kakor *Mémoire sur les corpuscules organiques qui existent dans l'atmosphère* (Pariz, 1862); *Exemple de fermentation déterminée par des animalcules infusoires* (Pariz, 1863); *Études sur le vinaigre* (Pariz, 1868); *Études sur la maladie des vers à soie* (Pariz, 1870); *Études sur le vin, ses maladies et sa conservation* (Pariz, 1873); *Études sur la bière* (Pariz, 1876) i. dr.

Značaj Pasteurjev je bil jako lep. Bil je v vedenju pohleven, prijazen in ljubezniv. Vseskozi je bil nesebičen, gorel je za znanost in delal zanjo neumorno. On ni bil učenjak one vrste učenjakov, ki so učeni sami zase; učenost mu je bila pomoček, da je koristil človeštvu.

Da je bil veren katoličan, ki se ni sramoval nikdar svoje vere, to smo že povedali. Zares, ako čitamo, da so bili največji učenjaki v prirodoznanstvu kakor Newton, Ampère, Pasteur in dr. verni kristijani, kako se nam mora studiti besedičenje nasprotnikov vere, da se vera ne strinja z vedo! A naš Pasteur je ljubil tudi domovino svojo. Rekel je v javnem nagovoru: „Da, znanstvo nima domovine, toda znanstveniki jo imajo.“ In ob raznih prilikah je povedal in v dejanju pokazal, da ljubi iskreno svojo domovino. Neizrekljivo ga je bolelo, ko je videl l. 1870. in 1871. svojo domovino ponižano; veselje pa ga je navdajalo, ko je Francoska zopet vstajala. Pač tolažilne so mu bile besede velikega Angleža Huxleya: Njegova (Pasteurjeva) dela so donesla Francoski več dobička, nego je plačala vojne odškodnine.

Lepi značaj Pasteurjev se kaže tudi v tem, da je jako ljubil svoje stariše, vedno se jih je spominjal hvaležno in jim pripisoval, kar je imel in dosegel dobrega.

Pasteurjev vzgled naj bi svetil kakor svetla luč tudi našim domoljubom in zlasti naši mla-

dini. Kar smo tolikokrat že rekli, zopet poudarjamo: Naj se mladina ne udaja brezplodnemu politikovanju; naj se ne vnema za stvari, ki so danes, a jih jutri ni: marveč naj se vsak slovenski mladenič trudi, da bo kaj znal, potem bo tudi kaj storil za narod.

Vedni strah.

Ko zrem pomladi nežni cvet,
Srce se vzradostuje;
V tej radosi pa se bojim,
Da cvet mi kdo poruje.

Ko čujem peti pičico
Pomlad oznanjujočo,
Bojim se, da se uloví
V zadrgo zevajočo.

Ko žuboreči gledam vir,
Veselje me navdaja;
A virček brzo mi naprej
Šumlja iz tega kraja.

Polje nalito, klas rumén
Sto nád mi v srce vliva;
Pa zbira že se vrh nebá
Nevihta pogubljava.

Veselo gledam na raván,
Kjer pase deček čédo;
Pa glej ga volka, kruto zver:
Med ovce plane v sredo.

Zavestno ogledujem hram,
Domovje urejeno;
A, zvon naznanja mi požar,
Da vse bo vpepeljeno.

Družina srečna, srečen dom,
Roditelja z otróki;
A čuj, na vrata trka smrt,
Noseč morilo v roki.

Nad čem se pač naj veselim,
Kaj naj me vzradostuje,
Ko slednjo nado, slednji up
Sovrag mi ukončuje?

Kaj, če trenutek sem vesel,
In zadovoljen, srečen,
Ko koj za srečo pride strah,
In strah — ta strah je večén.

Anton Hribar.

Trnjevenec.

(Roman. — Spisal Podravski.)

(Konec.)

XIV.

V prijazni dolinici, med strmimi, nevisokimi griči, tam, kjer drvi zelena Sava svoje valove proti Slavoniji, nahajamo na hrvaški strani, dobro miljo od vstaškega taborišča, malo osamljeno hišico, podobno kočam naših planšarjev po planinah. Jeden hlod položen vrh drugega, povešen in zveržen strop, pokrit z deskami in obložen s kamenjem, majhna okna: to je njena vnanjost, ki potniku priča, da je bilo tukaj treba dokaj drugega opraviti poprej, predno so li mislili na vkusno zidano stavbo. Kraj je bil namreč preblizu turške Bosne, od koder so se večkrat natihoma priklatili ropat in požigat turški razbojniki. Prebivalci ob turški meji torej niso imeli za stanovanje toliko skrbi, kakor navadno drugodi, saj je bilo tako le malo škode, ako so neverniki zapalili gospodarju streho nad glavo. Od ostalih selišč je bila naša „kuča“ dovolj oddaljena.

Le malo življenja je bilo opaziti tukaj. Na dvorišču je razgrajal kakih osem let star deček ter se kratkočasil z dolgoušnim oslom, ki je

mirno mulil travo, a tam za kočjo na vrtu sta potihoma kopali dve ženski, pač mati in hči. Kar nakrat — nenadoma — ne daleč od nju počí strel.

„Za Boga, kaj je to?“ vzklikneta mati in hči, ter se ozreta proti oni strani, od koder se je zaslišal strel. A v tem času počí drugič in tretjič. „Kaj neki imajo tam? Kaj bo, ako dojdejo Turki, očeta pa še ni doma?“ Tudi bosonogi deček urno popusti osla ter se približa našima ženskima.

Prebivalci tega kraja se niso bali brez vzroka. Saj so živeli poleg okrutnega in brezvestnega soseda. Koliko grozovitostij so pripovedovali begunci, ki so bežali tu skozi v notranjo hrvaško deželo! In ker se je nastanil naposled ne daleč od todi tabor vstašev, bilo je to tudi povod, da je marsikateri hrvaški domačin popustil kočjo in svojce ter se pridružil četi, od koder se je smel slobodno vrniti, kadar se mu je zljubilo. Tako tudi naš gospodar. In sedaj ga pogrešajo pri hiši, ko je bilo slutiti, da prideró morda neusmiljeni roparji; ali pa se vrača on ter strelja, ker naznanja, da mu je potrebna pomoč.